

במנוות הנ"ל אלא אם הוא אוכל בדרך הנאתו, משא"כ באכילת ערב יו"כ, שיוצאים גם אם אוכלים שלא בדרך הנאתו, (עיין בשו"ת מנחת אלעזר ח"א סי' מ"ט שמסתפק בזה), וא"כ אין להנאה שייכות להמנוה, וממילא אי אפשר להוציא אחר בצרכתו, כי הוא ככל צרכות הנהנין שאי אפשר להוציא אחר כיון שאינו ערב על ההנאה, והאריך בזה.

ולענ"ד אי אפשר לומר כן, דנראה שמה שאפשר להוציא בצרכת המוציא דמנה וכן בצרכת ^{אוצר החיים} צורא פה"ג בקידוש, אין הפירוש כנ"ל שההנאה שלהם יש לה שייכות והיא חלק מהמנוה, אלא הפירוש הוא כפשוטו שהגם שהם צרכת הנהנין, אצל הרי הם חובה לצרכם, וכיון שהם חובה ממילא יש בהם ערבות, דהנה היסוד מה שאי אפשר להוציא לחצירו בצרכות הנהנין הוא משום שהם רשות, כמש"כ רש"י (ר"ה כ"ט א' ד"ה חוץ), וכן משמע בגמרא שם, וכן כתב הריטב"א שם וז"ל, לפי שהם צרכות רשות, וכן ככל צרכות הנהנין, וכיון דלא הוי חובה אין כל ישראל ערצין זה לזה כדי להוציאו עכ"ל, (וכ"כ המג"א סי' קס"ז ס"ק מ' עיי"ש), וממילא צרכות הנ"ל שהם חובה מצד מנוותן, וחייב לכול המנה ולקדש על היין, על כן דינם בצרכת המנוות שמוציא אחרים כיון שחייבים לעשותן ויש בהם ערבות, (והאיבעיא בגמרא ראש השנה שם היא רק מצד שצריך כלל צרכות הנ"ל הם צרכות רשות, ועל כן יש נד שגם צמנה וקידוש יסאך עליהם שם צרכות רשות, או דאינם נגררים אחר צרכות הנהנים הרגילים אלא אחר מנוותם אחרי שהם חובה, ופשוט, ועי' צריטב"א שם), אצל מ"מ הם צרכות הנהנין, שהרי צמנה יש צרכה אחרת על המנוה אקצ"ו על אכילת מנה, וכן בקידוש יש צרכת הקידוש שמצרכים חוץ מצורא פה"ג, אלא הם צרכות הנהנין שהם חובה, ופשוט.

אמנם היה אפשר לומר בלשון אחר קצת, דהרי אם יאכל שלא בדרך הנאתו בערב יו"כ ינא ידי המנוה, אצל לא ינטרך לצרך על אכילתו כיון שאינו נהנה, וא"כ אין הצרכה חובה, שהרי אפשר לנאת

המנוה שלא בדרך הנאתו באופן שלא ינטרך לצרך. אמנם צמנה זה אינו, שכבר ציררתי בספרי מגדנות אליהו [מהדורת תשמ"א ח"ב סי' קצ"א, ה'] והוכחתי מהרא"ש (צרכות פ"ב סי' ו') ומהחיד"א ז"ל בספרו מחזיק צרכה (סי' ר"ד אות א') שצרכת הנהנין בהנאת מעיו תליא מילתא, והצאתי שכן כתב להדיא באגלי טל (מלאכות טוהן סי' כ"ז) עיי"ש, וא"כ גם כשאוכל שלא בדרך הנאתו הגם שלא נהנה גרונו כגון שהוא מר, מ"מ הרי נהנו מעיו, ושפיר צריך לצרך גם כשאוכל שלא בדרך הנאתו, וממילא ככל גוונא צריך לצרך ודו"ק.

אך מש"כ כ"ת דבסעודות שבת ויו"ט אינו יוצא אם אוכל שלא בדרך הנאתו, אמת ונכון הדבר, ומצוהר כן בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' נ"ו) דאין יוצאים בקידוש וסעודות שבת ויו"ט שלא בדרך הנאתו כיון שאין באכילה זו עונג ושמחה עיי"ש. (ועי' שו"ת פני מצינ או"ח סי' מ"ז לגבי קידוש וקידוש במקום סעודה עיי"ש, ובספר באר יהודא על החרדים למוח"ז ז"ל דף ק"א ודף קפ"ב עיי"ש), ולגבי קידוש י"ל עוד ממש"כ בשו"ת כתב סופר (או"ח סי' קי"ז) דלגבי שתייה לכו"ע צמנה גרונו אוליין עיי"ש, וא"כ בודאי שאינו יוצא צו אם שותה שלא בדרך הנאתו ודו"ק.

את כ"ז ראיתי להעיר לכ"ת ידידו עוז אלשר אליהו הלוי רובינשטיין

סימן קבט

אופן נתינת יין הקידוש למסובין

הנה בשו"ע או"ח סימן רע"א סעיף ט"ז כתב המחבר, לא יטעמו המסובין קודם שיטעום המקדש אם הם זקוקים לכוסו ששופך ממנו לכוסות שצידם ריקנים או פגומים וכו'. ושם סעיף י"ז כתב,

אין צריך וכו' אל"כ היו פגומים שאז צריך לשפוך לכל כוס וכו' כדי שישתו כולם מכוס שאינו פגום עכ"ל המחבר. והמשנ"צ ס"ק פ"ב כתב בזה, שאז צריך לשפוך היין קודם שותה המצרך עיי"ש. ובס"ק פ"ג כתב, אל"כ ששתיית המסובין לא מעכצא מ"מ מלוא לבתחילה שישתו מכוס שאינו פגום עיי"ש. ובשער הציון אות פ"ט כתב, וכששותין כולם מכוס של צרכה אל"כ שהוא שותה מתחילה לא מיקרי מכוס שאינו פגום דחשובין כמקדש עצמו, ורק כששופך לכוסן צענין קודם שישתה צעצמו כמש"כ הרא"ש עכ"ל.

[ונראה שט"ס איכא בלשון שעה"ל שכתב מכוס "שאינו" פגום, והאי "שאינו" הוא ט"ס ונ"ל מכוס פגום].

והנה לא נתבאר כאן מפורש כששופך לתוך כוס ריק אי ג"כ צריך לשפוך קודם שתיה שלא יפגמו כמו כשכוסות שלהם פגומים, או דמיא לשותה מכוס המצרך שאינו נקרא פגום אל"כ ששתה המצרך מקודם. ונ"ל בס"ד דגם כששופך לתוך כוס ריקן פגמו וצריך לשפוך מקודם טעמיה, דהרי בסעיף ט"ז שכתב השו"ע שלא יטעום קודם המצרך כששופך לכוס ריקן מיירי בע"כ ששופך לפני שתיה דאל"כ לא שייך לשותות לפניו. וכן הוא במשנ"צ סימן ק"ל סק"ד זא"ד שכתב, ואפילו אם כל אחד כוס ריקן לפניו והוא מערה לאחר צרכה לפני טעמיה מכוסו לכוס וכו' עיי"ש.

והנה במשנ"צ סימן קס"ז ס"ק ע"ט העתיק דברי הט"ז שם דאין לצוץ לחלק לכל אחד חלקו לפני טעמיה שהיו הפסק עיי"ש, וכ"כ הרב שם. [ובשעה"ל שם ס"ק ס"ט כתב דאם היו רשאים לטעום מקודם אינו הפסק עיי"ש, ולדידן שמצרכים כל אחד לעצמו צורא פרה"ג או המוניא ל"ש זאת, וע"ע במשנ"צ ס"ק ע"ו בשם הפמ"ג שגם כשכל אחד מצרך לעצמו אסור לטעום לפני הצוץ עיי"ש]. עכ"פ האך שופך לכוס ריקן לפני טעמיה הלא הוא הפסק.

ועיין תהלה לדוד סימן ק"ל שהעיר בזה כששופך לכוס פגום לתקן לפני טעמיה שהוא הפסק, והציר מכיון שרצונו לתקן הכוס שלהם מיקרי צורך סעודה עיי"ש. [וע"ע בפמ"ג סימן קפ"ב משנ"צ סק"ד שג"כ כ"כ עיי"ש, וכן בשו"ע הרב סימן ק"ל אות ה' עיי"ש]. וה"ה כששופך לכוסות ריקנים לפני טעמיה הלא הוא הפסק, ומוכח שגם בכוסות ריקנים פוגם ע"י שתיתו, וע"כ הוי לצורך סעודה לשפוך לפני טעמיה. ועיין לשון שו"ע הרב ז"ע בסימן ק"ל אות ה' זא"ד, ואם לפני המסובין כוסות ריקנים יכול ליתן מכוס של צרכה וכו' אחר שצריך צפה"ג קודם שתייתו כדי שיטעמו מכוס שאינו פגום, ואין בזה הפסק בין צרכה לשתייה וכו' עכ"ל.

ובן מנאחי בשולחן עזי שטים צדיני ליל שבת אות ה' שכתב, ושותה המקדש וכו', היה צידם כלים ריקנים שופך המקדש מעט לתוך שצידם "קודם שישתה" ואח"כ שותה הוא ואח"כ המסובין, וה"ה אם היה צידם כוסות של יין פגומים וכו' עיי"ש. הרי שגם בכוס ריקן שופך תחילה לפני הטעמיה.

וע"כ ז"ע על מה שנהגו צהרצרה מקומות שמקודם שותים צעצמם המקדשים ואח"כ מחלקים יין לבני ציתם שהוא פגום.

אולם נראה צרור המנהג בזה דהנה הט"ז סימן קפ"ב סק"ד כבר העיר בזה שמה ששופכים אחרי טעמיה אין לזה טעם עיי"ש. ועיין בפמ"ג שם שכתב שהמנהג שהמצרך שותה מתחילה עיי"ש. וכנראה הטעם הוא, דהרי מבואר בסימן קפ"ב סעיף ה' אם החזיר יין של כוס פגום לקנקן כשר משום קמא קמא בטל עיי"ש, ועיי"ש במשנ"צ ס"ק כ"ז דדוקא צדיעצד אצל לבתחילה אסור, ולפיכך נוהגים להוסיף עליו מתחילה מעט מהקנקן וצוה מתוקן וכו' עיי"ש. ולפי"ז הרי נוהגין כן שמקודם מתקן היין שצכוסו ע"י שפיכה מקנקן, וא"כ אינו מחלק יין פגום לבני ציתו וגם ליכא חשש הפסק, וע"כ נוהגים לשותות מקודם

המצרך שע"י כך יוצאים כולם על זד היותר טוב כנ"ל
בס"ד.^א

כללי ואח"כ יקח כל אחד לעצמו כוס אחד כשיש ילדים
בבית.^ד

הוצאת חתומים

סימן קל

תיקון יין פגום בשבת

הנה מצוה צו"ע או"ח סרע"א ס"י מקדש על כוס
מלא יין שלא יהיה פגום וכו' עיי"ש.^א והנה
ראיתי חידוש נישועות יעקב לאו"ח סימן קפ"ז סק"א
שכתב דיין פגום אינו מלטרף לרביעית, ועוד חידש
שאסור לתקן יין פגום בשבת דומיא שאסור לבטל
אסור בשבת עיי"ש.

ולכאורה יש להעיר על זה מהא דמצוה צו"ע
סימן רע"א סעיף ט"ז לא יטעמו
המסוכים קודם שיטעמו המקדש וכו' ששופך ממנו
לכוסות שצידם ריקנים או פגומים וכו'. ושם סעיף י"ז
איתא עוד, אין צריך לשפוך מכוס המקדש לכוסות וכו'.

בעצמה.

והנה מי שנוהג כן שמתקן הכוס לפני החלוקה יל"ע אם
נחשב שדעתו לשותת עוד מהיין, וכשנמצא שהוא מים או
חומץ א"צ לחזור ולקדש שהמסוכין מצטרפין שהרי יוצאים
אתו, [ורק לגבי בפה"ג נקרא נמלך].
אולם י"ל דזה אינו דמי שמחזיק כוס ואחר מקדש הוי
כקידוש בלי כוס וה"ה בנידון דידן לכו"ע לא מהני שאינו
סומך ברעיונו על הכוס וצ"ע.^ג

א. יל"ע במקדש על יין קרוש, ולכאורה תלוי בהל' נט"י
אי הוי משקה, ע"י בשעה"צ וצ"ע.

יל"ע במי ששותה ביד האם צריך כוס, ולתוס' בערבי
פסחים דבעי שתיה מכוס רביעית בודאי לא מהני, אבל
לשו"ע סרע"א סי"א אפ"ל דלא בעינן רביעית אבל מ"מ
כוס בעי וצ"ע.^ג

וכששותים כולם מכוס המצרך מצוה צו"ע
ס"ק הנ"ל דליכא חשש פגום וכנ"ל
עיי"ש.^ב אך צו"ע הרב ז"ל סימן ק"ל סעיף ה' כתב
שגם בפה"ג הוי פגום עיי"ש, ומקורו מט"ז שם שכ"כ
מפורש עיי"ש אס לא שיתקן צין כל שותה.^ג וע"כ
עדיף לחלק אחר שתיה לכוסות הריקנים שזזה צרור
דליכא חשש פגום, משא"כ מכוס של המצרך יהיה
לדעת הט"ז והרב ז"ל פגום אס לא יתקנו צין כל
שותה.

[וע"ע צקף החיים סימן קפ"ז אות כ"ד צסס הד"מ
צסס הר"ן שנהגו לשפוך מכוס של צרכה
לכוסות האחרים אפילו שאינם פגומים, ולא משום
חיובא אלא משום יקרא דכוס צלצד עיי"ש. הרי שנהגו
לשפוך לתוך כוסות אחרים].

ויש לעורר דצריך לזהר כשאשתו נדה רק להשאיר
לה צכוס של צרכה, כמו שהעיר צזה צמסגרת
השולחן סימן קנ"ד עיי"ש, או לחלק כוסות צאופן

א. אולם לפי"ז מוסיף יין שאינו מכוס של ברכה, וע"י
קצוה"ש סמ"ו ס"ק ל"א, ויין שהיה על השולחן נחשב
כוס של ברכה שאחיה אינו מעכב וצ"ע.

ב. וכ"כ המ"ב סי' קפ"ב סקכ"ד עיי"ש. וי"ל מאבודרהם
המובא בא"ר ושם מבואר דגם בכוס המברך הוי פגום
שהוכיח שבאצבע אינו מכוס של מילה עיי"ש, ואולי יש
לחלק בין שתיית תינוק לבין שותה המברך מקודם
שכולם באים מכוחו.

ג. אולם י"ל דמט"ז אינו ראייה דהכוונה על שפיכה לכוסות
ריקנים.

ד. יש לעורר שכשנשאיר בכוס שלא יתקן הכוס ע"י ששופך
לתוכו מהקנקן דהוי בחשש מזיגה לנדה, וע"י שעורי
שבה"ל סי' קצה ס"י שרצה להקל למזוג בלי הושטה
ולפי"ז כ"ש בנידון דידן, אבל לכתחלה שתשפוך לתקן

אל"כ "היו פגומים" וכו' עיי"ש. הרי שמותר לתקן פגום בשבת.

וי"ל קצת דעל המסובים אינו רק מצוה לכתחילה שישתמו המסובים מכוס שאינו פגום ע"כ לא חשיב מתקן, משא"כ על המקדש שחמיר טפי, דהנה הפמ"ג אל"א סימן רע"א סק"ל כתב, דבקיודש צלילה אם אין לו רק יין פגום ואין לו צמה לתקן שיקדש על הפת עיי"ש, [ועיין במשנ"צ שם ס"ק מ"ג, וסימן קפ"צ סעיף ז' וז"י שכתבו דבשעת הדחק מצרכים על כוס פגום עיי"ש], עכ"פ המקדש בעלמו חמיר טפי, וע"כ ס"ל להישועות יעקב דהוי מתקן ואסור בשבת.

אולם לענ"ד נע"ג מהא דמצוה צו"ע סימן רע"א סעיף י"א דאם אין לו אל"א כוס א' מקדש צו צלילה וכו', והיינו דוקא כשיש לו כוס אחר להצדלה וכו', ובמג"א שם ס"ק כ"ד חולק על השו"ע וכתב, אצל התוס' דבפסחים וכו' נריך לטעום מכוס שיש צו רביעית וכו', וא"כ הכא טועם מהכוס הראשון ואח"כ מוסיף עליו מהכוס הב' וכמש"כ בסימן קפ"צ סעיף ו' וכו' עיי"ש, וכן פסק צו"ע הרב שם ומשמע שמתקן בשבת הכוס. וכ"כ המשנ"צ שם ס"ק נ"א ובמג"א וכו', ויטעם מהכוס הראשון וכו', ואח"כ ישפוך היין שצבוס אחר לתוך כוס זה דבזה נתקן פגימתו וכו', ויוכל לקדש עליו אם יש צו עתה רביעית יין עיי"ש. ומשמע צור שמותר לתקן פגימה בשבת. וכן מפורש כאן דגם היין הפגום מנטרף לרביעית, שהרי אין לו רביעית רק צירוף הפגום שמתקנו כעת. וי"ל קצת במג"א עלמו שכתב, דמחר בשחרית יקדש על הכוס יין שיש לו [שהוא להצדלה], ובמו"ש יעשה התיקון ביין שנשאר משבת וע"י כך יוכל להצדיל עליו וי"ע.

אולם משמעות המג"א והרב ז"ל היא וכן מפורש במשנ"צ שמותר לתקן בשבת עלמו והפגום מנטרף. ויותר מזה הרי המג"א שם הביא משכנה"ג שטוב לקדש על כוס גדול שישאר מאותו הכוס לקידוש

היום והצדלה, [וציאר המשנ"צ ס"ק נ"ז דהיינו שיתקנו בכל פעם שלא יהיה פגום וכו' עיי"ש], הרי צור שמותר לתקן יין פגום בשבת ולע"ג. [ומצאתי בספר תורת חיים (פעסט) בסימן קפ"צ אות י' שהעיר ג"כ קצת על הישועות יעקב הנ"ל דאינו מתקן כ"כ דהרי ראוי לצרכה, והעיר שם דתליא אי פגום מעכב דדיעצד עיי"ש].

סימן קלא

המתענה אם מוציא בקידוש

כתב בשער הציון [סי' רע"ג ס"ק כ'] לגבי מי שמתענה בשבת וז"ל, וממילא אז אינו יכול לקדש בשחרית, אף אם ירצה ליתן הכוס לאחרים, דאין קידוש אל"א במקום סעודה, אצל לא דהוא פטור ממנוה עכ"ל. ובספר צירור הלכה ציאר כונת דבריו, דדוקא אם הוא חייב בקידוש, אל"א שאינו אוכל כעת ואף לא טועם מהיין, יכול להוציא לאחרים שאכלם הקידוש הוא במקום סעודה, משא"כ מי שמתענה ופטור אינו יכול להוציא אחרים עכ"ד. [ועיי"ש מש"כ לגבי מי שלא התפלל עדיין שחרית אי יכול להוציא למי שכבר התפלל או לנשים].

ולבאורא יל"ע בזה מהמצוה צמג"א [סי' תקצ"ז ס"ק ג'] שהמהר"ם התענה וקידש בציתו קידושא רבא וכו' עיי"ש, ובמחצית השקל שם כתב שצודאי היה יכול להוציא את בני ביתו וכו' עיי"ש. ומצוה שהמתענה יכול להוציא את האחרים בקידוש. וכן כתב במטה אפרים שם [סעי' י'] דמי שמתענה בראש השנה יכול לעשות קידוש להוציא את בני ביתו שאין יודעין לקדש, [ועיי"ש צאלף למטה ס"ק ו' וקנה המטה ס"ק י"ד], הרי שיכול להוציא אחרים ואינו בגדר פטור מן המנוה, והיינו טעמא דבאמת יש עליו חיוב לקדש רק אינו יכול מחמת תעניתו, ושפיר יכול

להוֹנִיָא אחרים. [ולפ"ז י"ל דהוא הדין לפני התפילה יכול להוֹנִיָא אחרים. ויש לחלק בין מתענה לעומד לפני שחרית, שמתענה נתחייב כזר בקידוש רק אינו יכול, משא"כ לפני תפילת שחרית לא נתחייב עדיין כלל בקידוש].

ובברכי יוסף [שירי זרכה סי' רע"ז אות א'] הביא בשם ספר המכריע [סי' ע"א] וז"ל, היבא דליכא סעודה לא מחייב בקידוש, ומשו"ה לא מקדשין ביום הכפורים ואעפ"י שחל בשבת וכו' עיי"ש. ומשמע שמי שאינו אוכל אין עליו חיוב לקדש כלל ופטור לגמרי, וכדעת השער הציון הנ"ל. ויש לחלק בין יום כפור שכולס נמים, ולא תיקנו בו חז"ל כלל חובת קידוש, אבל המתענה יחידי בשבת שהזמן חייב בקידוש שפיר הוא זר חיובא וכנ"ל.

ולכאורה יש להוכיח דהוי זר חיובא ממה שכתב הרמ"א [סי' ער"ז סעי' ט'] דמי שנדר שלא לשחות יין יכול לקדש ואחרים ישחו, אמנם בזאת אין ראיה משם שהרי הוא יכול לאכול פת. ועיין שו"ת חכם נבי [סי' קס"ח] שכתב דנזיר שאינו יכול לשחות יין הוי אינו זר חיובא עיי"ש, ובשאלת יעב"ץ [ח"ב סי' ס"ד] חולק עליו עיי"ש. [ועי' ג"כ בשו"ת הר נבי ח"א סי' קס"א]. ומהמגן אברהם סי' תקל"ז הנ"ל מוכח דלא כהחכם נבי.

ובקובץ שיעורים [ח"ב סי' ל"א] דן אם מי שחייב בדבר והוא אנוס שאינו יכול לקיימו אם יכול להוֹנִיָא אחרים עיי"ש, ונפק"מ לנדון דידן. ועיין שו"ת הר נבי [או"ח ח"ב סי' ע"ה וסי' קכ"א] מה שהביא בשם הכנסת הגדולה לגבי מי ששכח לספור העומר יום אחד אם יכול להוֹנִיָא אחר עיי"ש. ונראה דשאלה זו ג"כ תלוי בהנ"ל, אם מחויב בדבר והוא אנוס יכול להוֹנִיָא אחרים ודו"ק. [ועי' שו"ת הר נבי ח"א סי' ל"ז מה שדן בנדון זה עיי"ש]. ויש לחלק בין אנוס נדדי כמתענה או נזיר שהוא אנוס רק על השתיה, לבין אנוס בגוף המנוה ודו"ק.

ויש ליישב דבזאת הרי המנהג צרורה עלמנו בסי' תקל"ז [ס"ק י' ושעה"ל ס"ק ז'] פירש את דברי המהר"ם באופן אחר שמקדש ואוכל ואינו מתענה עיי"ש, ולפ"ז לא קשה מידי על מה שכתב כאן. אמנם המג"א והאחרונים הללו לא פירשו כן, ולפי פירושם מוכח דמתענה יכול להוֹנִיָא בני ביתו ודו"ק. ובזאת בשו"ת מהר"ח אור זרוע [סי' מ"ט] מפורש להדיא כהמג"א שהמהר"ם היה מקדש כשהיה מתענה עיי"ש.

ואולי יש לחלק בין מתענה מחמת שהתענית עונג לו ממש כמצואר בשו"ע [סי' רפ"ח סעי' ז'] עיי"ש, לבין מתענה תענית חלום או מחמת תשובה שאינו עונג ממש, [דאפילו אם נימא שגם באופנים אלו יש לו תענוג עי' מג"א סי' תקל"ז ס"ק א' ושעה"ל שם ס"ק ג'], אבל בודאי אינו תענוג גמור כמו המתענה מחמת שאינו יכול לאכול, וא"כ י"ל דבזה"ג שמקיים עונג ממש וא"ל למיתב תענית לתעניתו פטור לגמרי מקידוש, כיון שאין עליו חובה לאכול כלל, משא"כ כשאינו עונג ממש ובעצם יש עליו חיוב לאכול וצריך למיתב תענית לתעניתו, י"ל שהוא נקרא זר חיובא בקידוש ויכול להוֹנִיָא את בני ביתו ונע"ע.

[ויתכן שיש לומר דכונת השעה"ל הנ"ל אינה כצירור הלכה, אלא כוונתו פשוט דאינו יכול לקדש לעצמו כיון דליכא קידוש במקום סעודה, וע"ז סיים השעה"ל אבל לא שהוא פטור וכו', דהיינו דאינו פטור בעצם מן הקידוש, אלא הוא חייב ואנוס ונ"ע].

ואולי י"ל דהמהר"ם דס"ל דקידוש הוי מדאורייתא, ומן התורה הרי יוצא גם בתפילה, וממילא שפיר הוי זר חיובא, ויכול גם להוֹנִיָא אחרים והם ישחו וינאחו גם החובה לקדש על היין מדרבנן, אבל למש"כ המג"א שם דהוי רק מדרבנן, ומדרבנן הרי החיוב הוא לקדש על יין, והמתענה אי אפשר לו לקיים חיוב זה, וא"כ הוא בגדר פטור מן המנוה ואינו יכול להוֹנִיָא אחרים ידי חובתם. [ועל כן כתב השעה"ל

הנ"ל רק לגבי שחרית שאינו יכול לקדש, אבל כלילה שחיוז הקידוש הוא מן התורה לגבי זה הוא שפיר צר חיוזא ויכול להוציא את בני ציתו. הגם שי"ל שנקטו כן בגלל שצריך כלל התענית הוא רק ציוס, אבל הרי יש מציאות שצריך לצום כליל שבת עי' שו"ע או"ח סי' תק"ע, וק"ל. אולם מהמחצית השקל והמטה אפרים שם לא משמע כן ונ"ע.

סימן קלב

אם צריך קביעות להוציא בקידוש והבדלה וברכת המצוות

הרמ"א (או"ח סי' רע"א סעי' י') כתב שיותר טוב לישב בשעת קידוש, וכתב ע"ז המ"צ (ס"ק מ"ו) בשם הגר"א שהטעם בזה הוא משום קביעות, דכיון שאחד פוטר חברו צעין קביעות שיקבעו יחד, ובישיבה מקרי קביעות וכו', וכתב שלפי דברי הגר"א גם השומעים צריכין לישב, ומסיים שטוב ליזהר בזה לכתחלה וכו' עיי"ש.

והעירו ע"ז דלפי דברי המ"צ נאמר כן בכל ברכת המצוות שצריך לישב כשאחד מוציא את חברו. ובאמת צפמ"ג (סי' רי"ג א"א ס"ק א') על מה שדן שם המג"א אי צריכים לישב בצרכת המאור כתב, דשאני ברכת המאור דהוי ברכת השבח ואינה ברכת נהנין ממנו, ודוקא בצרכת הנהנין ממנו צעין הסיבה או ישיבה, וברכת שבת ומצוות י"ל דא"צ קביעות, ולא שייך בהם קביעות עיי"ש.

ובאמת נראה שהקביעות שמצינו בהצדלה הכוונה לברכת זורא פה"ג, שהיא ברכת הנהנין ובזה צריך לישב, וכלשון התוס' (ברכות מ"ג א' ד"ה הואיל) וז"ל, אבל צריך עיון קצת מהצדלה שאנו מצדילין ועומדים, היאך אנו פוטרין זה את זה מיין ומהצדלה אחרי שאין אנו לא יושבים ולא מסובין,

ושמא י"ל מתוך שקובעין עצמן כדי לנאת ידי הצדלה קבעי נמי אכולה מילתא, ולכך נאה וטוב למצדיל וגם לשומעים שישבו בשעת הצדלה שאז יהיה נראה כקבע ופוטר אותם עכ"ל. ומבואר דעל ענש ההצדלה א"צ ישיבה, שענש הקביעות לנאת זה הוא קביעות, ורק בצרכת זורא פה"ג צריך קביעות, וע"ז ראו לומר די"ל מיגו שקובעין עצמן לשמוע ההצדלה וכו', וסיימו שצאמת עדיף לישב, אבל הכל קאי על ברכת זורא פה"ג. (אלא דלשון התוס' היאך אנו פוטרין זה את זה מיין "והצדלה" אחרי שאין אנו יושבים, משמע שגם להצדלה עצמה צריך קביעות, אולם כנראה דהצדלה לאו דוקא, והכוונה לזורא פה"ג שבהצדלה).

ועדיין צריך לבאר, דהרי ברכת זורא פה"ג של קידוש והצדלה הוי כצרכת המצוות, כמבואר בשו"ע (או"ח סי' קס"ז סעי' כ') שמתעם זה יכול להוציא אחרים גם כשכבר יצא עיי"ש. ונ"ל דמ"מ כיון דבענש היא ברכת הנהנין ממילא דינה כצרכת הנהנין לגבי להוציא אחרים וצריך קביעות, אי לאו משום דאגב שנקבעים להמנוח דהיינו להקידוש וההצדלה ממילא כבר נמשך הקביעות גם לברכת זורא פה"ג. וכה"ג כתב הפרישה (סי' רח"צ ס"ק ט"ז) לגבי ברכת המאור, דמיגו דמהני קביעות להצדלה מהני גם להמאור עיי"ש. ונקטינן להלכה כצרכת התוס' הנ"ל דאמרין מיגו שמועיל הקביעות להצדלה מועיל גם לשאר הצרכות ואתי שפיר צפ"ד.

ובמטה אפרים (סי' תרכ"ה) צאלף למטה (ס"ק ע"ד) הביא בשם המור וקניעה שתמה על מה שמקדשים מעומד שהרי מוציא את בני ציתו, והרי יין של קידוש שהוא יין שצא לפני המזון ופוטר את היין שצתוך המזון, היאך יקדש מעומד וכו', וכיון שכבר יושב בצרכת היין אם יעמוד לקידוש הוי ודאי חובא, ולהכי ודאי מיושב עדיף, אלא אזי מורי הרב היה נוהג כהצית יוסף לקדש מעומד עכ"ד. והמטה אפרים כתב על זה וז"ל, ובאמת הרבה גדולים נהגו לקדש מעומד וכו', ומה שגמגם בזה איך הוא מוציא את בני ציתו הדבר מבואר בדברי התוספות וכו',

ונלעגן ד-שהמנהג מנהג וותיקין הוא, דאע"ג דהתוס' כתבו שטוב לישב, היינו להנהיגם להשקות מן הכוס לבני בית בלא צרכה לפי שינאו בצרכת המצרך, וזוה נסתפקו אם י"ל סברא זו שמתוך שקובעים וכו', אבל לענין ללכת ידי הבדלה סברא טובה היא שאין צריך ישיבה, דאף בעמידה הוי קביעת צוה שקובעים ענמם ללכת ידי הבדלה וכו', אבל צאם קבעו ענמם ללכת צרכת המנוות כגון קידוש והבדלה שפיר מקרי קביעות אף בעמידה, והטעם מצוה דלענין אכילה ושתייה כיון שאין דרך אכילה ושתייה בעמידה, אף שמכוונים ללכת אין זה קביעות, משא"כ בצרכת המנוות הרבה מנוות נעשים בעמידה דוקא, ולפי"ז אחי שפיר צהבדלה וכו', כיון שאין שותים ממנו בני הבית וכן המנהג וכו', עיי"ש אריכות גדולה בזה. ומצוה מדבריו כמש"כ, אלא שהיעצ"ץ הבין דלא שייך כלל קביעות בצרכת המנוות וכמש"כ הפמ"ג הנ"ל, והמטה אפרים הסביר באופן אחר, אבל עכ"פ עיקר הדבר נכון שצרכת המנוות ע"ס העשייה הוי קביעות, או דא"ז כלל קביעות ואחי שפיר.

סימן קלג

קידוש על כוס שאין בו רביעית

שוכמו"ם אל מע"כ ידידי הרה"ג כש"ת מוה"ר אברהם משה קרוים נ"י נו"ג להרה"ק מוואגנאש זצ"ל ואב"י בעי"ת לונדון יצ"ו

אחדשה"ט באה"ר בראוי.

ראשית דבר הגיעני יקרת מכתבו, ומפליא אותי שלא כתב ממה ששלח לו ש"צ הרה"מ נ"י גילום מספר פני חסד אודות זקנו הגה"צ מוואגנאש זצ"ל שאני הראתי ונתתי לו. ומה שהעיר בדברי תורה ע"ד תשובתו מוח"ז הרב מצראשז ז"ל (שו"ת אפרקסתא דעניא ח"א סי' ע"ה אות ב') לגבי קידוש על כוס

קטן, דאם אמרינן דלשיטת הט"ז (או"ח סי' ר"י ס"ק א') דלא צעין רביעית לגבי צרכה אחרונה, הוא הדין דלא צעין רביעית לגבי קידוש, א"כ נימא דגם לגבי מרור אין צריך כזית.

אולם לפענ"ד זה אינו, דהרי מרור עיקרו מן התורה בזמן הבית, וחמור מחיוב דרבנן אחר. וגם הרי לגבי מרור תלוי אי לשון אכילה דכתיב בקרא (במדבר ט' י"א) "על מנוות ומרורים יאכלוהו" קאי רק על הפסח, או גם על המנוות ומרורים, כמו שהאריכו בכל זה הרא"ש (פסחים פ"י סי' כ"ה) והש"א (אריה סי' ק'), ועי' בספר אמרי נועם (ח"צ צשו"ת שצסוף הספר ח"ג) ושו"ת ארץ נבי (סי' פ"ה) ואכמ"ל, (ועי' ג"כ צשו"ת למרן הדברי חיים זי"ע ח"א או"ח סי' כ"ה), ואם כתוב ביה אכילה הרי קיי"ל מהלכה למשה מסיני דאין אכילה פחות מכזית, וא"כ לא שייך לומר דסגי בפחות מכזית, ובזמן הזה הרי תקנו כעין דאורייתא, ורק אם לשון אכילה לא קאי על מרור אפשר לדון ולומר שיהיה סגי בכל שהוא ודו"ק.

ומה שהעיר בדרך אגב על המסגרת השלחן (על קצש"ע סי' ע"ז סעי' י"ג) שחילק בין צרכה אחרונה לקידוש, אמנם המחצית השקל דימה קידוש לצרכה אחרונה, אולם עי' הקדמת ספר ארץ חמדה (מגדולי חסידי לאנו) שג"כ חילק בין צרכה אחרונה לקידוש. וכעת ינא לאור ספר שלם בנדון קידוש על כוס קטן עיי"ש ואכמ"ל.

וגם לענ"ד יש לחלק בין צרכה אחרונה דתליא בדרך שתייתו, לבין קידוש דלכמה פוסקים אינו תלוי רק בציטוב דעתא אלא גם משום שגנאי לכוס של צרכה שלא ישתו ממנו כמצוה צרש"י (עירובין מ' ב' ועי' אפיקי ים ח"צ סי' ב' ושער הליון סי' רע"א ס"ק ס"ה עיי"ש), וא"כ י"ל דקידוש צעי רביעית כי פחות מרביעית אין לו חשיבות ולע"ע.

ובכלל הארכנו במקום אחר דגם לדעת הט"ז הנ"ל, זהו רק לגבי שתיית הכוס, אבל הרי יש דין דצעי רביעית צעת הקידוש וע"ז הרי לא מהני סברת

הט"ז, ומ"ט הקילו הנדיקים גם כזה עיין שו"ת מהרש"ם (ח"א סי' קע"ה). ועי' ספר זכרון יוסף (סי' מ"א) מש"כ כזה. ועיין עוד ספר קלה המטה על מטה אפרים (סי' ת"ר) שצליקר (י"ש מתוק) לכו"ע לא מהני בפחות מרוב רביעית גם לדעת הט"ז, והרי מקילים גם כזה, וגם דהרי כשיש יין לכו"ע יין עדיף, (ועי' ט"ז ומג"א סי' רע"ז כזה), ואכמ"ל בכל זה.

הב"ד ידירו

אלטר אליהו הלוי רובינשטיין

סימן קלד

שיעור הטעימה בקידוש לבתחילה

בשו"ע או"ח (סי' רע"א סעי' י"ג) מצוה לנרין לשמות מכוס של קידוש כמלא לוגמיו וכו', והוסיף המחבר שהוא רוב של רביעית עי"ש, וצדיה"ל (ד"ה נרין) כתב דנראה שצ"ל לאשמועינן דאפילו לכתחילה די כזה ולא צעין שיסתה כל הכוס וכמו לקמן לענין ד' כוסות וכו' עי"ש. ונ"ל להוסיף שכן מוכח גם מדברי השו"ע (סי' ק"ל סעי' ג') דרק מצד ספק בצרכה אחרונה נריך לשמות רביעית שלם, אבל מצד כוס של צרכה המזון סגי גם לכתחילה במלא לוגמיו. (ועי' שם במ"ז ס"ק י"ז).

ולענ"ד יש להציא ראיה לדין זה מדברי הגמרא (נזיר ל"ח א') אמר ר"א עשר רביעיות הן וכו', עושה פסח דאמר וכו' ארבע כוסות הללו נריך שיהא בהן כדי רביעית וכו' עי"ש. ולכאורה יש להקשות דלמה נקט דוקא ד' כוסות ולא נקט דין זה בכל כוס של צרכה. וכבר העיר כזה בקרן אורה שם, וכתב שכל כוס של צרכה הוא בכלל זה עי"ש.

אולם יש להקשות עדיין דלמה לא נקט כוס של קידוש, לפי השיטות שקידוש על היין הוא מן התורה, וכמבואר דעת רש"י (נזיר ד' א' ד"ה והרי),

(ועי' חרדים עם פירוש צאר יהודה דף ס"ו ושו"ת מהרש"ם ענגיל ח"ח ס"י ואכמ"ל), והרי ד' כוסות אינם רק מדרבנן. והגם דבתוס' (שזועות כ' ז' ד"ה נשים) כתבו להדיא דגם למ"ד דקידוש על היין הוא מן התורה מ"מ הטעימה אינו אלא מדרבנן עי"ש, אולם הלא מנוזר (ד' א') מוכח דעת רש"י דקידוש על היין גם הטעימה הוא מן התורה, דאל"כ הרי גם נזיר יכול לקדש עי"ש, וא"כ למה לא נקט כוס של קידוש. ועוד שהרי עכ"פ עלם הקידוש על היין הוא מן התורה לדעת הרבה ראשונים ולמה לא נקטוהו. ונ"ל צמ"ד ליישב, שהרי צין העשר רביעיות נקט שם גם נזיר, ונזיר הכוונה ששומה רביעית שלם, ועל כן לא נקט כוס של קידוש וכוס של צרכה, כיון ששם א"צ גם לכתחילה לשמות רביעית שלם אלא רוב רביעית, משא"כ צד' כוסות הרי נריך לכתחילה לשמות רביעית שלם על כן נקט ד' כוסות כנ"ל צמ"ד.

אלא דיש להעיר על זה שהרי צין העשר רביעיות נקט שם גם רביעית מים למאורע, ורביעית מים למאורע הרי כתבו התוס' צמ"ד (ט"ז ז' ד"ה מציא) וצמנחות (פ"ח א' ד"ה רביעית) דאינו אלא דיעבד אבל לכתחילה נריך חצי לוג לדעת רבנן עי"ש, וא"כ הרי נקט שם גם שיעור רביעית שהוא רק צדיעבד. אולם י"ל דצמנחות לא היה אפשר למינקט דבר אחר אלא רק מים של מאורע על כן נקט גם מידי דיעבד, אבל צנזון דידן מכיון שאפשר ליה למינקט ד' כוסות שהם נריכים רביעית לכתחילה נקט ד' כוסות ולא כוס של קידוש וכוס של צרכה ואתי שפיר צמ"ד. (ומנאתי בצרכה ראש נזיר שם שהעיר צמקנת דצרינו עי"ש).

אמנם מנאתי שהיעבד צ"ל צמידורו (דיני כוס של צרכה) כתב דבכל כוס של צרכה נריך לכתחילה לשמות רביעית שלם עי"ש. (ועי' ג"כ צמור וקליעה סי' ק"ז מש"כ כזה). וכן מנאתי צאליה רבה (סי' רע"א אות כ"ח) שכתב כן צמס ספר המנהיג עי"ש, ול"ע.

סימן קלה

קידוש על היין שלא בדרך הנאתו

אוצר החכמה

שוכמו"ם אל מע"כ ב"ג הרה"ג בנש"ק ר' שלום
דייטש שליט"א אב"י בעיה"ת ב"ב יצ"ו

אחדשה"ט באה"ר כמשפט וביאות.

באתי בזה ע"ד מה שעוררת בנדק על דברי שו"ת
כתב סופר (או"ח סי' נ"ו ותשובה זו מוצאת
בדברי זקנינו ז"ל בספר צאר יהודא ביאור על ספה"ק
חרדים דף ק"א והאריך שם בדברים נפלאים), שהקשה
על דברי המשנה למלך (פ"ה מהל' יסודי התורה
ה"ח) שיש לו נד לומר דאפשר לנאת ידי חובת מצוה
אם אוכל שלא בדרך אכילתו, דאם כן הא דמבואר
בנזיר (ג' ז') לאסור יין מצוה כיוון רשות, מאי היא
קדושה ואצללתא, מושבע ועומד הוא וכו', (ועיי"ש
בפירוש המפרש דמבאר דקידוש על יין הוא מן
התורה, ובתוס' שם כתבו בשם ר"ת דהכוונה בלשון
בתמיה עיי"ש וברא"ש שם, ועי' תוס' שזועות כ' ז'
שכתבו לחד תירוצ דנהי דקידוש על יין מן התורה אצל
הטעימה הוי רק מדרבנן עיי"ש, אולם הסוגיא דנזיר
הנ"ל בע"כ ס"ל דקידוש על יין מן התורה, גם
הטעימה, דאל"כ לא שייך לענין נזיר ופשוט).

וע"ז הקשה הגאון הכתב סופר הנ"ל בלדברי המל"מ
הנ"ל הלא אפשר שיקיים המצוה שלא בדרך
הנאתו, וכדרך הנאתו פשיטא דאסור דליכא שום מצוה
שיסתה בדרך הנאתו, וקשה צין לפירוש רש"י וצין
לפירוש התוס', אלא ש"מ דאינו יוצא שלא בדרך
הנאתו וכו' עיי"ש.

וע"ז הערת לנכון, דהרי בודאי אינו יוצא שלא בדרך
הנאתו כיון דאינו ראוי לניסוך וכו', וכ"ש אם
קידוש על היין דרבנן וכו', ואין אדם קובע סעודתו
על שלא בדרך הנאתו וכו' עכ"ד.

והנה בגמר דבריו אדם נתפס דצאמת להלכה דקיי"ל
דקידוש על היין הוא רק מדרבנן, (כמש"כ

המג"א סי' רע"א ס"ק א', ועי' בדעת תורה שם
שהאריך בזה, ועי' בשו"ת זקנינו אפרקסתא דעניא
סי' (ל"ט-מ'), בודאי אפשר לפלפל בזה שאינו יוצא
בקידוש כזה כשהוא שלא בדרך הנאתו וכמש"כ, (ועי'
בשו"ת פני מצינ סי' מ"ז שצאמת כתב כן שכשמקדש
על יין שלא בדרך הנאתו נחשב שאינו במקום סעודה
עיי"ש), אצל הכתב סופר הלא קאי על הסוגיא דנזיר
דס"ל דקידוש על יין (וגם הטעימה) הוא מן התורה,
דאל"כ לא שייך למימר דע"ז קאי קרא דיין ושכר
לאסור יין מצוה כיוון רשות, ופשוט.

אבל מש"כ בתחילת דבריו מלד שאינו ראוי לניסוך,
הנה מקור האי הלכתא מגמרא צבא בתרא (נ"ז
א') אמר רב זוטרא וכו' אין אומרים קידוש היום אלא
על היין הראוי לניסוך על גבי המזבח וכו', ופירש
רשב"ם (ד"ה אין אומר) משום הקריצהו נא לפחתך
וכו', ושם (ע"ז ד"ה אלא למיעוטי וכו') כתב
הרשב"ם ולא אתא רב למיעוטי וכו' אלא הנהו יינות
שמתוך שמאוסין פסולין לניסוך משום הקריצהו וכו'
דפסולין נמי לקידוש משום האי טעמא גופיה ע"כ.
וכן נפסק בשו"ע (או"ח סי' רע"ב).

ויש לחקור בזה אי האי איסורא דהקריצהו נא לפחתך
הוא מן התורה או רק מדרבנן. והנה הכתב סופר
בעצמו בשו"ת (או"ח סי' פ"ח) האריך בהאי ענינא,
(וויינתיו במקום אחר לגבי אם יוצאין בזה בדיעבד,
שהביא"ל סי' רע"ז סעי' א' מלדד שיוצאין בדיעבד
עיי"ש, והכתב סופר הוכיח שם שאין יוצאין בזה
דיעבד, ובספר צירור הלכה סי' רע"ז הביא מכת"ק
של המ"צ שחזר בו מזה עיי"ש), והכתב סופר כותב שם
כמה פעמים בתוך דבריו דהקריצהו נא לפחתך הוא מן
התורה, ועכ"פ הוא חמיר מסתם איסור דרבנן כיון
שאסמכוהו אקרא, עיי"ש עוד שגראה שמסופק בזה,
ובספר צירור הלכה הנ"ל הביא בשם המ"צ שנוטה
שאינו רק מדרבנן. (ותלוי גם אי הידור מצוה הוא מן
התורה או מדרבנן ויש בזה אריכות ואכמ"ל).

עכ"פ יש לומר לכאורה דכל זה הוא רק לגבי קרבן
ממש, די שם גם קרא ד"מבחר נדריך" וכמש"כ

הרמז"ס (פ"ב מהל' איסורי מזבח ה"ח) עיי"ש, אך לגבי שאר מצוות לכו"ע אינו רק מדרבנן, (הגם שהכתב סופר הג"ל השווה מצוות לקרבן לגבי אי יוצא צדיעצד עיי"ש, מ"מ י"ל דצמצוות צודאי הוא רק מדרבנן משא"כ בקרבן הוא מדאורייתא). וא"כ אי האזי הלבנתא דיין שאינו ראוי לניסוך אינו מקדש עליו הוא רק מדרבנן, שפיר הקשה הכתב סופר סי' נ"ו הג"ל, דהלל צנזר הג"ל מיירי לענין דאורייתא, ואזי שפיר צס"ד.

ועיין כסף משנה (הל' איסורי מזבח שם ה"י) דהקריצוהו נא לפחתך הוא רק מדרבנן עיי"ש, ועי' צשו"ת בית שערים (יו"ד סי' נ').

בכבוד רב ויקרא דאורייתא מנאי דודו
אלטר אליהו הלוי רובינשטיין

הדפסה 134567

אוצר החכמה

סימן קלו

שתיית המסובין לפני המקדש

איתא צשו"ע (או"ח סי' רע"א סעי' ט"ז) וז"ל, לא יטעמו המסובין קודם שיטעום המקדש אם הם זקוקים לכוסו ששופך ממנו לכוסות שצידם ריקנים או פגומים, אבל אם היו להם כוסות יין שאינם פגומים רשאים לשתות קודם שישתה המקדש, ועוד איתא שם (סעי' י"ז), אין צריך לשפוך מכוס המקדש לכוסות יין שלפני המסובין אלא"כ היו פגומים וכו' עיי"ש.

ויש להסתפק באופן שיש צידם כוסות שיש בהם יין אבל אין בהם רביעית האם מותר להם לטעום לפני המקדש. ונ"ל דהנה המג"א (ס"ק ל"ב) הוכיח דמהני מה שטועם מכוס אחר אע"פ שאינו הכוס שקידש עליו, דהא כשיש לפני המסובין כוסות אחרים אין צריכים לשתות מכוס המקדש, וא"כ הוא צעמנו

נמי ינא וכו' עיי"ש. והתוספות שבת שם (ס"ק מ"ב) הקשה ע"ז דמאי ראיא מהמסובים, דהרי כיון דקיימ"ל דשומע כעונה א"כ הו"ל כאילו השומעים קידשו על כוסות שצידם עיי"ש. וצמצחית השקל כתב ליישב דצרי המג"א דהראיא היא מאם היו כוסות השומעים פגומים, דהשתא אי אפשר לומר דע"י שמיעתם היו כאילו קידשו על הכוס שלפניהם, ועוד דא"כ למה הוצרך התוס' לומר שישפוך לכוס כדי לתקן אפ"ל כדי שיהיה כוס של המקדש. (וצערוך השלחן כאן סעי' ל"ח תמה על המחלית השקל דאטו מי שיקדש על כוס פגום צריך לחזור ולקדש עיי"ש, ומשמע דס"ל דחל על כוס פגום דין קידוש ונ"ע).

ומצאתי בהגהות צעל הצרוך טעם שכתב וז"ל, ונראה לי דמדאיתא סתם צירושלמי (צרכות פ"ו ה"א) שממנו מקור הדין שצסעיף ט"ז שאם יש לכל אחד מהמסובים כוסו לפניו יכולים לטעום קודם המקדש, משמע אף היכא שאין צכוס של המסובין שיעור רביעית, וצכה"ג אי אפשר לומר דהוי כאילו קידש (נ"ל עליו), דהא כוס של קידוש רביעית (נ"ל צעי רביעית) עכ"ל. הרי מצואר דעת הצרוך טעם ז"ל שגם כשאין צכוס שלפני המסובין רביעית מותר להם לשתות לפני המקדש.

אך לענ"ד זה נ"ע טובא, דהיכי עדיף כוס שאין צו רביעית מכוס פגום שאסור לו לשתות לפני המקדש אחרי שזקוק לכוס המקדש שיתקנו, והרי על כוס פגום צשעת הדחק אפשר לקדש כמצואר צשו"ע (סי' קפ"ב) ומ"ב (סי' רע"א ס"ק מ"ג) עיי"ש, ומ"מ אסור לשתות ממנו לפני המקדש, א"כ כ"ש כוס שאין צו רביעית שצודאי אינו צגדר כוס שקידשו עליו צודאי אסור להם לשתות לפני המקדש, וכנראה דמה"ט צאמת התו"ש ס"ל דלא כהצרוך טעם הג"ל, וגם צכה"ג אסור להמסובין לשתות קודם כמו צכוס פגום ודו"ק.

וסברת הצרוך טעם היא דצכוס שאינו פגום ואין צו רביעית הגם דהוא זקוק לכוסו של המקדש,

שהכל נהיה דדצרו על השכר, וכדי שהצרכה שצירך לא תשאר לצטלה צריך להציא עוד שכר, ואז הצרכה שצירך מקודם תחול על השכר שמציא.

מנחם חנוכה

ונראה לצאר, דאם צאמת יש לו עוד שכר על השולחן ודעתו לשתות עוד, צודאי אין צריך לקדש מחדש, שהרי הקידוש קאי גם על השכר שעל השולחן, כמש"כ הט"ז (ס"ק י"ט, ועי' בשער הציון אות פ"ו שיתכן שגם המג"א מודה בזה להט"ז), וצאופן זה צודאי יש לו לשתות מהשכר הנמצא על השולחן בשעה שצירך, ושפיר יולא בזה ידי קידוש וגם הצרכה שצירך על השכר הנשפך אינה לצטלה. אמנם המג"א מיירי כשאין לו לפניו על השולחן עוד שכר, או שלא היה דעתו לשתות עוד, וממילא צאופן זה הרי ממילא יצטרך לצרך עליו מחדש, וא"כ הרי לא יתקן כלל הצרכה הראשונה על ידי שיציא עוד שכר.

ומצאתי בלשון הק' של הרצ"ל שכתב כאן (סעי' כ"ז) וז"ל, ואם קידש בשחרית על השכר ונשפך הכוס, (כיון שנפשו של אדם קנה בשכר בשחרית), יש להקל שאין צריך להציא כוס אחר לצרך עליו, שהרי יש אומרים שאפילו יולא ידי חובתו בזה שמצרך המוילא על הפת עיי"ש. הרי שדייק בלשונו וכתב "לצרך עליו", והיינו כנ"ל, דצאופן שצאמת אין צריך לצרך עליו אז כבר יולא ידי קידוש לגמרי אם נימא דהמג"א ס"ל כהט"ז וכנ"ל, אבל בגוונא שצריך לצרך מחדש, וא"כ הרי הצרכה לצטלה ממילא לא יתקן, צאופן זה אמרינן דיש לסמוך על השיטות שמהני פת ודו"ק.

ואח"כ מנלתי בספר קצות השלחן (סי' ע"ט ס"ק כ"ה) שג"כ דקדק בלשון הרצ"ל שכתב "לצרך עליו", וכתב שאם היה צאופן שאינו צריך לצרך עליו דהיינו שהיה דעתו לשתות עוד, צאופן זה הרי אי אפשר לומר שנפשו של אדם קנה בשכר בצוקר, שהרי בדעתו היה לשתות עוד שכר, ועוד שצאופן זה הרי חייב לשתות שכר כדי לתקן צרכתו הראשונה שלא תהיה לצטלה, וצ"ה שכיוונתי לדבריו בס"ד.

הוא זקוק לו רק לקידוש ולא לשתיה, משא"כ בפגוס או שאין לו כלל שאז הוא זקוק לכוס המקדש גם לשתיה ומשום הכי אסור לו לשתות לפני המקדש ודו"ק. וכן משמע בערוך השלחן (סעי' מ"א) כדעת הצורך טעם, שכתב הציור שהם צריכים להמקדש כגון שהיו הכוסות שלפניהם ריקנים לגמרי עיי"ש. אך צ"ע ממש"כ המ"צ (סי' קס"ז ס"ק פ') לגבי לחם משנה, עיי"ש מה שהציא בשם הגר"ז.

אך לא הצנתי דברי הצורך טעם הנ"ל, דאפילו אם נימא כנ"ל דאסור לשתות מכוס שאין בו רביעית לפני המקדש וכמו בפגוס, מ"מ הרי א"א לומר על כוס שאין בו רביעית דקידשו עליו, וא"כ כיון שהמסובין יכולין לשתות מהכוס שלפניהם ואי"צ לשתות מכוסו של המקדש מזה עצמו הרי מוכרח ששפיר צודק המג"א צראיתו ממסובין, בכה"ג שאין לפניו רביעית, והרי גם בכוס פגוס כל מה שצריכים לשפוך מכוס המקדש הוא רק כדי לתקן הפגימה ולא כדי שישתה מכוס של קידוש וכמ"ש המחצית השקל הנ"ל, וכמו"כ כשאין בכוס רביעית אי"צ לשפוך מכוס המקדש ודו"ק.

סימן קלז

בקידוש על שבר ונשפך הכוס

במג"א (סי' רע"א ס"ק ל"ב) צקוף דבריו שם כתב וז"ל, ונ"ל דאם קידש בשחרית על השכר ונשפך הכוס אין צריך להציא אחר, דהא יש אומרים דדי בפת כמ"ש סי' רע"ב סעי' ט' עכל"ק. ומשמע מדבריו שאפילו אם יש לו עוד שכר אינו חייב להציא כיון שיכול לקדש בפת, ולכאורה צ"ע דנהי דמנד חיוצ קידוש אינו מחויב להציא, שצכה"ג יכול לסמוך על הפת (ועי' בהגהות רעק"א ז"ל כאן שגם בזה תמה על דברי המג"א הנ"ל), אבל לכאורה אם יש לו עוד שכר יש לו להציא מטעם אחר, שהרי צריך צרכת